Lekebergs kommun

Datum:
2026-11-0418

Datum revidering:
2026-11-11

Fastställd av:
Socialnämnden

Ansvarig tjänsteperson:
Enhetschef IFO

Diarienummer: 25-189

Riktlinje för ärenden inom skadligt bruk och beroende

Policy

Program

Plan

>Riktlinje

Regler

Innehåll

1. Inledning 5

Kommunens utgångspunkter 5

Syftet med riktlinjerna är att: 5

Definition av skälig levnadsnivå 5

Kommunens yttersta ansvar 5

Särskilt om ansvar för behandling av skadligt bruk och beroende av hasardspel 6

Individens egna ansvar 7

2. Allmänna principer vid bedömning 7

Jämställdhet 7

Barnperspektiv 7

Våld i nära relation 8

Ansvarsfördelning mellan kommuner 8

Biståndsutredning inför flytt till annan kommun 8

Asylsökande 8

EU/EES-medborgare 9

Familjemedlemmar till EU/EES-medborgare 9

Akut nödsituation 9

Delegation 9

Ansvar i samband med kriminalvård och slutenvård 10

Överflyttning till annan kommun 10

Skyldighet att ge service 11

Sekretess och tystnadsplikt 11

GDPR - Dataskyddsförordningen 12

Tillsyn 12

Behandling av uppgifter 12

Dokumentationsskyldighet 13

Personakt 13

Dokumentation 14

3. Handläggning av ärenden 15

Handläggningsregler 15

Ställföreträdare 15

Tolk 16

Lekebergs kommun

”Hjälp oss att bli bättre” – klagomålshantering *16*

Rätten till bistånd *17*

Förebyggande arbete *17*

Krav på överenskommelse med regionen om samverkan kring personer med skadligt bruk och beroende *17*

Samtycke och undantag *18*

LVM *18*

Aktualisering av ärende *19*

Inkomna anmälningar 20

Förhandsbedömning *20*

Hantering av ansökningar *20*

Utredning och behovsbedömning *21*

Bedömningsinstrument 22

Handläggningstider 23

Insatser under utredningstiden *23*

Kommunikation *23*

Enskilds rätt till muntligt företräde *24*

Beslut *24*

Bifallsbeslut 25

Avslagsbeslut 25

Avsluta utredning utan insats 25

Krav på att slutföra utredning vid flytt till annan kommun 25

Uppföljning av insatser 25

Ny prövning och omprövning 26

Överklagande av beslut 26

Tillvägagångssätt vid överklagande 26

Rättelse av skrivfel och liknande 27

4. Uppsökande verksamhet 27

5 Icke behovsprövade insatser 29

6. Avgifter 30

7. Överlämnande av uppdrag till utförare 30

Icke verkställda beslut *31*

Samordnad Individuell Plan (SIP) *31*

8. Yttrande gällande skadligt bruk och beroende till annan myndighet 32

Yttrande till Transportstyrelsen *32*

Yttrande i samband med överlämnande till LVM-vård *32*

Yttrande i samband med åtalsprövning *33*

9. Lagen om omhändertagande av berusade personer m.m. 33

10. Samverkan mot alkohol och droger i trafiken (SMADIT) 33

1. Inledning

I denna riktlinje tar politiken ställning till skälig levnadsnivå för hjälp, - och stödinsatser inom Lekeberg kommun utifrån Socialtjänstlagen (SoL). Riktlinjen är underordnad lagen och ett vägledande dokument för de vanligast förekommande insatserna. Riktlinjen berör även Lagen om vård av missbrukare i vissa fall, LVM. Riktlinjen är utformad med utgångspunkt från lagstiftningen (Socialtjänstlagen, LVM, Förvaltningslagen samt vägledande/prejudicerande domar) samt Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter (SOSFS) samt ”Handledning och dokumentation, handbok för socialtjänsten”, Socialstyrelsen.

Syftet med riktlinjer är att:

• Ge vägledning vid handläggning av skadligt bruk och beroende

• säkerställa att beslut fattas enligt samma bedömningsgrunder

• garantera likställighet och rättssäkerhet

• definiera vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet i Lekebergs kommun.

Definition av skälig levnadsnivå

Enligt Socialtjänstlagen ansvarar kommunen för omsorg och service, upplysningar och råd, stöd och vård eller annat bistånd. Insatser enligt Socialtjänstlagen syftar till att den enskilde uppnår en skälig levnadsnivå.

Bedömningen av vilka insatser som behövs för att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå bedöms alltså utifrån den tid och de förhållanden som just då råder, men också utifrån den enskildes egen situation och behov. Detta innebär att skälig levnadsnivå kan innebära olika saker för olika individer vid olika tidpunkter och förhållanden. Vid bedömningen av vad som i det enskilda fallet ska betraktas som skäligt kan handläggaren vid tveksamhet söka stöd i rättspraxis, i dessa riktlinjer samt vid gemensamma ärendedragningar.

När rätten till bistånd bedöms ska det vägas in i vilken omfattning den enskilde kan tillgodose det föreliggande behovet genom egna åtgärder eller om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Utifrån personens individuella behov görs en prövning av vad som är skäligt. Kommunen ska med planerade insatser främja förutsättningarna för att den enskilde ska få en meningsfull sysselsättning och leva och bo utifrån det individuella behovet. Biståndet och insatserna ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.

Kommunens yttersta ansvar

Enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400) har socialtjänsten det yttersta ansvaret för att personer som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta gäller även personer med skadligt bruk eller beroende. Kommunens yttersta ansvar innebär dock inte ett ansvar för sådana uppgifter som ankommer på andra huvudmän, exempelvis regionens hälso- och sjukvård.

Enligt praxis så kan kommunens socialtjänst undantagsvis ändå få svara för insatser som egentligen åvilar annan huvudman, i avvaktan på att den andra huvudmannen tar sitt ansvar. Det krävs dock att den enskildes situation är så akut att vården eller insatserna inte kan anstå.

Observera att den enskilde inte har rätt till insatser om behovet kan tillgodoses på annat sätt (se 11 kap. 1 § SoL). I vissa fall kan behovet av hjälp och stöd vid skadligt bruk och beroende tillgodoses genom exempelvis det rehabiliteringsansvar som enligt lagstiftningen åligger arbetsgivare. Socialsekreteraren bör därför undersöka om det är möjligt att kontakta arbetsgivaren för att utreda detta.

Arbetsgivaren ska dock inte kontaktas utan enskildes uttryckliga samtycke. En arbetsgivares kännedom om en anställds skadliga bruk och beroende kan riskera att få långtgående konsekvenser för den enskilde. Hänvisning till att enskild säger nej till kontakter med arbetsgivaren eller en allmän hänvisning till arbetsgivarens rehabiliteringsansvar som motiv till ett avslag är därför inte tillräckligt.

Många arbetsgivare erbjuder rehabilitering vid skadligt bruk och beroende. Det kan också vara något som även överenskommits i exempelvis kollektivavtal. Ett annat exempel när behovet kan tillgodoses på annat sätt är genom regionens ansvar för vård och behandling enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30, HSL). I regionens ansvar ingår medicinsk och psykiatrisk behandling vid skadligt bruk och beroende. Regionens ansvar omfattar exempelvis farmakologisk behandling och substitutionsbehandling samt kognitiv beteendeterapi (KBT). Ansvaret omfattar även behandling vid samsjuklighet.

I sammanhanget är det viktigt att tänka på att socialtjänstens behandlingsansvar bara avser psykosociala behandlingsinsatser – inte medicinska eller psykiatriska behandlingsinsatser – samt att kommunens ansvar bara gäller för skadligt bruk och beroende av alkohol, narkotika eller beroendeframkallande medel. Andra beroendetillstånd eller annat skadligt bruk och beroende av shopping, spel, sex eller mat har regionen det huvudsakliga ansvaret för. Detta framkommer i nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevården.

I bedömningen av rätten till bistånd enligt 11 kap. 1 § SoL ingår bland annat att bedöma om behovet kan tillgodoses på annat sätt. I utredningen ingår alltså att bedöma om behovet kan tillgodoses genom annan ansvarig huvudman (regionen) eller arbetsgivares rehabiliteringsansvar.

Särskilt om ansvar för behandling av skadligt bruk och beroende av hasardspel

Som framgår av förarbetena till socialtjänstlagen har kommun och region ett gemensamt ansvar för personer med skadligt bruk och beroende. När det gäller personer med diagnosen hasardspelsyndrom (spelberoende) ligger dock behandlingsansvaret i huvudsak på regionen (prop. 2016/17:85 s. 26). Kommunens ansvar omfattar främst socialt stöd och psykosociala insatser.

Kommunen kan på olika sätt förebygga och motverka skadligt bruk och beroende av spel, exempelvis genom generella informationsinsatser, rådgivning och stöd.

När tecken på skadligt bruk och beroende av spel upptäcks i samband med att en person är aktuell för andra insatser hos kommunen, såsom ekonomiskt bistånd, kan socialtjänsten ge rådgivning och annat stöd för att minska riskerna och underlätta individens situation. Behandlingsansvaret, till exempel i form av terapi eller KBT, åvilar däremot regionen, vilket också överensstämmer med kunskapsbas och evidens samt tillämplig praxis.

Individens egna ansvar

Socialtjänsten får aldrig ta över ansvaret från den enskilde, utan arbetet ska inriktas på att den enskilde i möjligaste mån behåller ansvaret eller tar tillbaka ansvaret för den egna situationen. Insatserna syftar till att stärka den enskildes förmåga till ett självständigt liv. Till socialtjänstens uppgifter hör dock att på olika sätt försöka motivera den enskilde att ta emot stöd eller en insats. Insatsen ska anpassas till den enskildes aktuella förutsättningar och behov. Det är även väsentligt att ur ett helhetsperspektiv beakta ekonomisk hushållning för kommunen.

2. Allmänna principer vid bedömning

Vid en ansökan bedöms alltid den enskildes behov utifrån den individuella och totala situationen. I bedömningen prövas i första hand om behovet kan avhjälpas eller minskas om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Alla insatser bygger på frivillighet och med beaktande av den enskildes integritet. Insatserna ska, så långt det är möjligt, utformas tillsammans med den enskilde. En ansökan får inte avvisas med motiveringen att kommunen inte tillhandahåller den specifika tjänsten utan varje ansökan ska utredas.

Jämställdhet och jämlikhet

Socialtjänsten ska enligt nya socialtjänstlagen främja jämlika och jämställda levnadsvillkor för alla. Det innebär att insatser och bemötande ska utformas så att ingen missgynnas på grund av kön, könsidentitet, ålder, etnicitet, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller andra faktorer. Jämlikhet handlar om att alla har samma rätt till stöd och möjligheter oavsett bakgrund, medan jämställdhet handlar om att flickor och pojkar, kvinnor och män, oavsett könsidentitet, bemöts och får insatser på lika villkor. Arbetet ska därför bygga på respekt för individens självbestämmande och integritet, vara förebyggande och tillgängligt samt följas upp för att säkerställa att skillnader i stöd och resultat inte beror på ojämlikhet eller ojämställdhet.

Barnperspektiv

Från och med 1 januari 2020 är barnkonventionen lag i Sverige. Barnkonventionen innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Det innebär att barns bästa alltid ska tas hänsyn till. Barn har rätt att komma till tals. I varje utredning där det framkommer att barn direkt eller indirekt är involverade ska barnperspektivet alltid beaktas och tydligt dokumenteras. Vid oro eller misstanke om att barn far illa eller bevittnar våld ska uppgifter om oro inom egen förvaltning

lämnas till barnhandläggare inom Individ- och familjeomsorgen eller orosanmälan till annan kommun.

Våld i nära relation

Socialtjänsten ska alltid uppmärksamma förekomst av våld i nära relationer när en person är aktuell för insatser kopplade till skadligt bruk och beroende. Våld i nära relation förekommer i alla åldrar, men vissa grupper kan vara särskilt utsatta, exempelvis äldre personer eller personer med funktionsnedsättning. Våldet kan ta olika uttryck, såsom bristande hjälp med mat, medicin eller hygien, eller manipulation av omgivningen så att den enskilde inte kan orientera sig eller riskerar att skadas. Handläggare ska ta upp frågan om våld under möten, hembesök eller vårdplanering. Vid misstanke om våld ska alltid en individuell bedömning göras om kartläggning av våldet ska genomföras, i samråd med den enskilde. Vid behov ska handläggaren följa rutiner för stöd och skydd, inklusive kontakt med barnhandläggare, polis eller andra myndigheter, samt dokumentera åtgärder och bedömningar.

Ansvarsfördelning mellan kommuner

Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, eller annan kommun där den enskilde har starkast anknytning. Vägledning kan hämtas från folkbokföringsbestämmelser, men dessa är inte alltid avgörande. Bosättningskommunen ansvarar för stöd- och hjälpinsatser, även om den enskilde vistas tillfälligt i en annan kommun. Detta gäller exempelvis vid kortare vistelser, såsom semester eller tillfälligt boende i annan kommun.

Vistelsekommunen ska, på begäran av bosättningskommunen, bistå med utredning och verkställighet. Vistelsekommunens ansvar är annars begränsat till akuta situationer tills bosättningskommunen är klarlagd.

Bosättningskommunen ersätter vistelsekommunen för verkställighet enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar. Om det är oklart vilken kommun som är bosättningskommun ansvarar vistelsekommunen för stöd och hjälp tills detta är klarlagt.

Biståndsutredning inför flytt till annan kommun

En ansökan enligt 29 kap. 7 § SoL ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningskommunen. Är den sökandes behov tillgodosedda i bosättningskommunen, får hänsyn inte tas till den omständigheten när ansökan prövas. Bosättningskommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som den andra kommunen behöver för att kunna pröva ansökan. Den enskilde ska lämna samtycke till att uppgifter lämnas ut. Biståndsutredning görs av hemkommunen i enlighet med inflyttningskommunens begäran om vad utredningen ska innehålla. Om den enskilde inte uppfyller kriterierna gör inflyttningskommunen ett avslag där motiveringen framgår.

Asylsökande

Migrationsverket har det övergripande ansvaret för mottagandet av asylsökande. Lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) reglerar bland annat det ekonomiska bistånd som denna grupp har rätt till, i form av logi samt bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag. Asylsökande har inte rätt till bistånd enligt 11 kap. 1 § SoL för förmåner av motsvarande karaktär. Om en asylsökande ansöker om sådant bistånd ska ansökan prövas och avslås.

Kommunens yttersta ansvar enligt 4 kap. 1 § SoL gäller dock även personer som omfattas av LMA, vilket innebär att kommunen kan behöva tillhandahålla stöd och hjälp utöver det som Migrationsverket ansvarar för, exempelvis särskilda behov som inte omfattas av LMA.

EU/EES-medborgare

Rätten till likabehandling innebär att EU/EES-medborgare som bedöms ha uppehållsrätt i Sverige har rätt till socialt bistånd och andra sociala förmåner på samma villkor som svenska medborgare. EU/EES-medborgare har uppehållsrätt i Sverige de första tre månaderna. Efter tre månader finns möjlighet till fortsatt uppehållsrätt om personen uppfyller något av villkoren för uppehållsrätt. Till skillnad från uppehållstillstånd prövas inte uppehållsrätt, utan det gäller så länge ett villkor är uppfyllt. EU/EES-medborgare delas in i ekonomiskt aktiva och ekonomiskt icke-aktiva. Företagare, arbetstagare och arbetssökande som aktivt söker arbete och anses ha en verklig möjlighet att få en anställning i Sverige räknas som ekonomiskt aktiva. Som ekonomiskt icke-aktiva räknas exempelvis studenter och pensionärer. De har uppehållsrätt om de har en heltäckande sjukförsäkring och medel för sin och sina familjemedlemmars försörjning.

Familjemedlemmar till EU/EES-medborgare

Om en EU/EES-medborgare har uppehållsrätt gäller denna även för make/maka, sambo, barn under 21 år och vissa andra familjemedlemmar som är beroende av EU/EES-medborgaren för försörjning eller annan hjälp. Familjemedlemmar med uppehållsrätt har rätt att få sin ansökan om bistånd prövad på samma villkor som svenska medborgare. Kommunens ansvar varierar beroende på om kommunen är bosättningskommun eller endast vistelsekommun. Bosättningskommunen har huvudansvaret för utredning och stöd, medan vistelsekommunen ansvarar för akuta insatser tills bosättningskommunen är klarlagd.

Akut nödsituation

Personer som inte bedöms ha hemvist i en kommun där de tillfälligt vistas har bara rätt till bistånd för att avhjälpa en akut nödsituation som inte går att lösa på annat sätt. Vad som är nödvändigt stöd för att avhjälpa en akut nödsituation bedömer socialtjänsten i varje enskilt fall.

Delegation

Handläggning av ärenden är genom beslut i socialnämnden delegerad till kommunens socialsekreterare. Se aktuell delegationsordning från socialnämnden.

Ansvar i samband med kriminalvård och slutenvård

I 29 kap. 3 § SoL regleras kommunens ansvar för enskild under kriminalvård på anstalt, under vård på sjukhus och i samband med avslutning av sådan vård. Bestämmelsen har följande lydelse:

Den kommun där den enskilde är folkbokförd ansvarar för stöd och hjälp

1. vid kriminalvård i anstalt,

2. vid vård på sjukhus eller i annan sjukvårdsinrättning på initiativ av någon annan än en kommun, eller

3. som aktualiserats inför avslutningen av vård enligt 1 eller 2.

Bestämmelsen utgör ytterligare ett undantag från huvudreglerna om ansvarig kommun enligt ovan. Det kan exempelvis innefatta personer som ansöker om bistånd i samband med permissioner från psykiatrin eller rättspsykiatrin eller inför utskrivningen från sådan vård. Bestämmelsen kan bland annat bli aktuell inför avslutning av kriminalvård, exempelvis vid så kallad kontraktsvård. Även somatisk slutenvård innefattas.

Folkbokföringskommunen är ansvarig oavsett var personen faktiskt bor, och detta är det enda tillfället då folkbokföringen avgör kommunens ansvar.

Överflyttning till annan kommun

Frågan om överflyttning av ärenden till annan kommun regleras i 29 kap. 10 § SoL. Enligt bestämmelsen får en kommun som anser att ett ärende ska flyttas över begära det hos den andra kommunen. Ärendet ska då flyttas över om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt.

En begäran ska vara skriftlig. Den andra kommunen ska genast meddela sin inställning. Enligt bestämmelsen så ges en möjlighet för den ansvariga kommunen att överflytta ett pågående ärende till en annan kommun. Flera kriterier ska vara uppfyllda för en överflyttning.

Särskilt bör observeras kriteriet med krav på varaktighet av den enskildes hjälpbehov. Enligt förarbetena innebär det att hjälpbehovet normalt ska vara flerårigt. Det innebär att det exempelvis inte blir aktuellt att med stöd av bestämmelsen flytta över ett ärende om exempelvis behandling på behandlingshem och som många gånger innebär en vårdepisod med eventuell eftervård under kortare tid.

Särskilt bör därtill observeras kriteriet med ett krav på att överflyttningen i övrigt ska framstå som lämplig. Enligt Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) så innebär kriteriet att överflyttningen ska bidra till en bättre insatssituation för berörd enskild. Enligt HFD är huvudregeln att den placerande kommunen har ett sammanhållet ansvar för dem som har placerats i andra kommuner.

Bestämmelsen är enligt HFD inte heller till för att underlätta för den placerande kommunen. Om vården på exempelvis ett HVB-hem skulle fortsätta på samma sätt och med samma innehåll så sker egentligen ingen förändring för den enskilde. Enkelt uttryckt så skulle en överflyttning då endast medföra att kostnaden för vården flyttas över på den andra kommunen. Ingen överflyttning ska då ske enligt HFD.

I praktiken innebär kriterierna att överflyttningar oftast inte blir aktuella i vuxenärenden där enskilda placerats för vård eller behandling i annan kommun.

Om berörda kommuner inte är överens om att flytta över ett ärende, får den kommun som begärt överflyttning ansöka om det hos Inspektionen för vård och omsorg. En sådan ansökan får också göras av en kommun som inte inom en månad fått svar från en annan kommun på en begäran om överflyttning.

Skyldighet att ge service

Socialnämnden och dess förvaltning har enligt 6 § förvaltningslagen (2017:900, FL) följande skyldigheter:

- Att se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla.
- Att lämna den enskilde sådan hjälp att den enskilde kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Hjälpen ska ges utan onödigt dröjsmål.

Några exempel på service är:

- att myndigheten ska erbjuda enskilda möjlighet till svar på samma sätt som enskild har valt för kontakt med myndigheten, såsom telefon eller e-post
- att myndighet ska ha öppet under minst två timmar under varje helgfri vardag för att ta emot och registrera allmänna handlingar samt för att kunna ta emot begäran om att få ta del av allmänna handlingar
- att myndighet ska ta emot besök och telefonsamtal från enskilda och informera allmänheten om eventuella öppettider som gäller för detta

Sekretess och tystnadsplikt

Inom kommunens verksamhet enligt SoL gäller sekretess enligt 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400, OSL) för uppgift om enskilds personliga förhållanden. För sådana uppgifter som omfattas av sekretessen råder tystnadsplikt enligt 2 kap. 1 § OSL. Tystnadsplikten innebär att förbud rådet mot att röja sekretessbelagda uppgifter till andra myndigheter eller enskilda.

Tjänstepersoner som är eller har varit verksam inom någon verksamhet enligt SoL, såväl myndighet som utförande, får inte berätta sådant som rör enskildas personliga förhållanden till någon utomstående.

Statliga myndigheter som exempelvis Försäkringskassan har dock rätt att kräva vissa uppgifter om enskilda personer. Se vidare 110 kap. 21 § socialförsäkringsbalken (2010:110, SFB).

Sekretessen kan hävas om den enskilde samtycker till det. Om den enskildes tillstånd är sådant att den enskilde inte själv kan efterge den sekretess som gäller, men har fått legal företrädare, exempelvis god man eller förvaltare, så kan den legala företrädaren efterge sekretessen om det behövs att bevaka eller tillgodose den enskildes intressen.

GDPR - Dataskyddsförordningen

Kommunens handläggning av ärenden omfattas av GDPR, som reglerar hur personuppgifter ska behandlas.

Viktigast att komma ihåg:

- **Rättslig grund:** Personuppgifter får endast behandlas om det finns laglig grund, till exempel myndighetsutövning, avtal eller rättslig förpliktelse. Samtycke används endast om annan grund saknas.
- **Ändamål och minimisering:** Endast de uppgifter som behövs för ett tydligt ändamål får samlas in och behandlas.
- **Skydd och behörighet:** Uppgifterna ska skyddas så att endast behöriga personer kan hantera dem.
- **Rättigheter för den enskilde:** Den som berörs har rätt till information, insyn och i vissa fall rättelse eller radering av uppgifter.

Tillsyn

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har det övergripande tillsynsansvaret. De ska följa, stödja och utvärdera de insatser som ges enligt SoL. IVO kan inspektera vid särskilda tillfällen. IVO i respektive region har den direkta tillsynen över enskilda ärenden och över verksamheten i de olika kommunerna i länet.

Behandling av uppgifter

I 16 kap. SoL finns bestämmelser om bl.a. gallring och nämndens skyldighet att lämna vissa uppgifter för statistik m.m.

Ta särskilt hänsyn till bestämmelsen i 15 kap. 6 § SoL som anger att om socialnämnden i sin verksamhet har uppmärksammat något som tyder på att det förekommer skadligt bruk eller beroende av nya medel eller att ändringar sker i mönstret för skadligt bruk eller beroende av kända medel, ska nämnden genast underrätta Folkhälsomyndigheten om det.

Enligt 10 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL) finns vissa undantag från sekretess inom socialtjänsten.

- Uppgifter får lämnas vidare till polis, åklagare, domstol eller annan myndighet när det är nödvändigt för att förebygga eller utreda brott, eller för att skydda enskildas liv eller hälsa.

- Uppgifter kan även lämnas till exempelvis HVB eller familjehem om det är relevant för verksamheten.
- Handläggare ska alltid bedöma behovet noggrant och säkerställa att endast de uppgifter som är nödvändiga lämnas vidare.
- Beslut om uppgiftslämnande ska dokumenteras för att säkerställa spårbarhet och ansvar.

Dokumentationsskyldighet

Dokumentationsskyldigheten regleras i 14 kap. 3 § SoL. Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av insatser ska dokumenteras, om inte annat följer av 4 eller 5 § SoL. Beslut och åtgärder i ärendet ska dokumenteras. Även faktiska omständigheter och händelser av betydelse ska dokumenteras. Dokumentation i verksamhet enligt SoL är en del av kvalitetssäkring i verksamheten som ska enligt lag vara av god kvalitet.

4 § SoL innebär att skyldigheten att dokumentera inte gäller uppgifter om enskildas personliga förhållanden vid rådgivning.

5 § SoL innebär att socialnämnden får, om det finns särskilda skäl, besluta att uppgifter som kan röja den enskildes identitet inte ska dokumenteras vid genomförande av en insats utan individuell behovsprövning enligt 11 kap. 5 § SoL.

Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om den enskilde. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig skall detta antecknas.

Bestämmelserna kompletteras med närmare bestämmelser i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd för dokumentation SOSFS 2014:5.

Personakt

Handlingar ska hållas samman i en personakt. En personakt ska avse endast en person. Personakten ska innehålla namn, personnummer och andra kontaktuppgifter till den enskilde. Om den enskilde saknar svenskt personnummer ska personakten i stället innehålla födelsedata, samordningsnummer eller andra uppgifter om den enskilde. Personakten ska innehålla uppgifter om behov av tolk, behov av kommunikationsstöd, god man, förvaltare samt om det finns skyddade personuppgifter genom sekretessmarkering i folkbokföringen. Personakten ska innehålla en upprättad journal. Anteckningarna ska hållas ordnade så att det går att följa och granska handläggningen av ärendet. De ska vara strukturerade och tydligt utformade. Av handlingarna ska det framgå vad som är faktiska omständigheter och händelser av betydelse och vad som är bedömningar.

Dokumentation av händelser av betydelse ska även innehålla uppgifter om när händelsen har inträffat samt varifrån uppgifterna kommer, vem (namn, befattning eller titel) som har upprättat den och när den gjordes (år, månad, dag). Åtgärder i ett ärende ska fortlöpande och utan oskäligt dröjsmål dokumenteras i journalen.

Dokumentation

Dokumentation av telefonsamtal, hembesök, möten och elektroniska meddelanden ska göras i journalanteckningarna. Dokumentation av en ansökan, begäran eller anmälan ska innehålla uppgifter om vad saker gäller, vem eller vilka som uppgifterna avser, vem som har lämnat uppgifterna såvida de inte har lämnats anonymt, när och hur uppgifterna har lämnats samt namn och befattning på den som tagit emot uppgifterna. Om den enskilde lämnar samtycke till att nämnden får kontakta andra myndigheter eller personer ska det dokumenteras. Om den enskilde återkallar sitt samtycke ska detta dokumenteras.

Av dokumentation ska framgå hur den enskilde uppfattar sina behov, om det använts standardiserade bedömningsmetoder i utredningen och i så fall vilka, vilken bedömning som nämnden gjort av den enskildes behov och vilka faktiska omständigheter och händelser av betydelse som ligger till grund för nämndens bedömning.

Av dokumentation ska det också framgå om och i så fall när och på vilket sätt beslutsunderlaget eller andra uppgifter har kommunicerats. Det ska framgå vilka synpunkter den enskilde har fört fram till nämnden. Dokumentation av ett beslut ska innehålla uppgifter om vem beslutet avser, vad som har beslutats, vilket lagrum som ligger till grund för beslutet, vilka skäl som ligger till grund för beslutet, beslutsdatum och vilken nämnd eller person (namn och befattning eller titel) som har fattat beslutet.

Dokumentationen ska även innehålla vad den enskildes ansökan eller begäran avser, vilka insatser som har beviljats eller avslagits helt eller delvis och om beslutet är tidsbegränsat eller förenat med något annat förbehåll. Det ska framgå om beslutet kan överklagas samt hur beslutet överklagas (överklagandehänvisning).

Av dokumentationen ska dessutom framgå om den enskilde överklagat beslutet, om nämnden omprövat beslutet och om nämnden skickat ett överklagande vidare till förvaltningsrätten. Det ska även framgå när förvaltningsrätten har avgjort målet och när avgörandet har vunnit laga kraft. Om nämnden helt eller delvis har ändrat (omprövat) ett beslut om insats ska det av dokumentationen framgå när beslutet omprövats helt eller delvis, vilka skäl som ligger till grund för omprövningen samt namn och titel på den som fattat beslutet om omprövningen. Det bör även framgå att beslutet om omprövning har skickats in till förvaltningsrätten samt vilket datum det gjordes.

Åtgärder som vidtas av nämnden för att följa upp insatsen ska dokumenteras. Av dokumentationen bör framgå när och på vilket sätt insatsen har följts upp, hur den enskilde uppfattar insatsen i förhållande till sina behov och önskemål, om nämnden har använt standardiserade bedömningsmetoder och i så fall vilka, vilken bedömning nämnden har gjort om insatsens genomförande av beslutet, vilken bedömning nämnden gjort av den enskildes situation och om några av åtgärderna har identifierats genom uppföljningen.

Om behoven hos den enskilde förändras på ett sätt som gör att nämnden bedömer att den beslutade insatsen inte längre svarar mot den enskildes behov,

ska detta dokumenteras. Det ska framgå vilka åtgärder som vidtagits för att anpassa insatsen till den enskildes behov.

Vid avslut av insatser ska det framgå när och av vilka skäl insatsen har avslutats, om målen är uppnådda eller om insatsen avslutats på egen begäran av den enskilde.

3. Handläggning av ärenden

Handläggningsregler

Handläggning påbörjas med att ett ärende aktualiseras och att ärendet efter utredning avslutas med ett beslut från socialnämnden. Vid handläggning ska stor vikt läggas vid den enskildes rätt till delaktighet, inflytande och självbestämmande.

Den enskildes behov ska alltid vara utgångspunkten för bedömning av ansökningar och vilka insatser som beviljas. Kommunens riktlinjer utgör enbart en vägledning för den behovsanpassade bedömningen som ska göras av socialsekreteraren. Det är viktigt att enskilda görs medvetna om att de har rätt till och kan ansöka om insatser som går utanför riktlinjerna. När enskilda informeras om riktlinjernas innehåll ska därför information alltid ges om att möjlighet att ansöka om insatser utöver riktlinjerna alltid finns. Skulle en sådan ansökan göras så ska beslut som ger möjlighet att överklaga alltid fattas.

Handläggningen ska genomföras och dokumenteras i enlighet med bestämmelser i SoL och FL, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd för dokumentation samt i den ordning och enligt de rutiner som gäller i kommunen. I övrigt ska handläggningen i tillämpliga delar beakta för verksamheten relevanta handböcker och annan vägledning från Socialstyrelsen.

Under utredningstiden ska allt som är av vikt för ärendet dokumenteras. Före ett beslut ska faktauppgifter som har tillförts utredningen kommuniceras med den enskilde. Om den enskilde har synpunkter på de faktauppgifter som har tillförts utredningen så ska detta anges. Samma gäller om den enskilde önskar tillföra egna synpunkter eller uppgifter med anledning av kommuniceringen. I utredningen ska faktauppgifter och bedömning vara tydligt åtskilda. Fullt gynnande beslut till både innehåll och omfattning samt utan någon form av förbehåll, exempelvis en tidsbegränsning, behöver inte motiveras. Alla andra beslut, såväl bifall som avslag samt eventuella förbehåll ska innehålla en klargörande motivering.

Den enskilde ska underrättas om beslutet och, i förekommande fall, hur beslutet kan överklagas (överklagandehänvisning). Om den enskilde begär det ska underrättelsen och överklagandehänvisningen alltid vara skriftlig.

Socialnämnden ska utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Ställföreträdare

Om den enskilde på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något liknande förhållande inte längre har förmåga att ta hand om sina angelägenheter kan en ställföreträdare ansöka om bistånd åt den enskilde. En ställföreträdare kan vara en person med fullmakt, framtidsfullmakt, alternativt en behörig anhörig. Ställföreträdarens behörighet inträder först när den enskilde inte längre har förmåga att ta hand om sina angelägenheter. Om den enskilde inte har utfärdat någon framtidsfullmakt eller vid de fall det saknas behöriga anhöriga kan den enskilde vara i behov av en ställföreträdare i form av god man eller förvaltare. Socialnämnden har en skyldighet att anmäla till överförmyndaren om den finner att god man eller förvaltare bör förordnas för någon.

Framtidsfullmakt innebär att en person själv får bestämma hur hans eller hennes angelägenheter ska skötas i framtiden. Detta görs genom att ge fullmakt åt en annan person att företräda den enskilde om personen inte längre kan ta hand om sina angelägenheter. Att man inte längre kan ta hand om sina angelägenheter kan bero på sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande. Framtidsfullmakten är ett alternativ till godmanskap och förvaltarskap. Fullmaktshavaren kan få samma behörighet att bevaka fullmaktsgivarens rätt som en god man och kan bland annat ansöka om bistånd hos socialtjänsten och ingå avtal.

Anhörigbehörighet innebär att anhöriga har rätt att företräda enskilda som inte längre själva kan ta hand om sina ekonomiska och personliga angelägenheter. Anhörigbehörigheten blir aktuell om den enskilde drabbas av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något annat liknande. Anhörigas behörighet gäller ordinära rättshandlingar i den dagliga livsföringen, som att sköta ekonomin och ingå avtal. I behörigheten kan anhörig ansöka om bistånd inom socialtjänsten.

Tolk

Enskildas rätt till tolk m.m. regleras i 13 § FL. En myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska.

En myndighet ska under samma förutsättningar använda tolk och göra innehållet i handlingar tillgängligt när den har kontakt med någon som har en funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala.

För att säkerställa det ömsesidiga informationsutbytet tillhandahåller förvaltningen tolk vid behov. Kommunen har avtal med regionens tolkservice. Vid muntlig delgivning av beslut ska tolk om behov finns tillhandahållas för att säkerställa att den enskilde kan tillgodogöra sig den information som lämnas.

Barn under 18 år ska inte användas som tolk.

För vägledning se Socialstyrelsens meddelandeblad nr 2/2018 om vissa bestämmelser i FL av betydelse för handläggning och dokumentation inom socialtjänsten.

”Hjälp oss att bli bättre” – klagomålshantering

Socialsekreteraren ska informera den enskilde om rutiner för synpunkter och klagomålshantering. Synpunkter- och klagomålshanteringen kan gälla utförande av insatsen, bemötande, felaktig information, ärendets formella handläggning och så vidare. Rapportering av synpunkter och klagomål sker enligt förvaltningens rutin för klagomålshantering och ska diarieföras. Registratorn förvarar originalet av blanketten med synpunkter efter att ärendet är avslutat.

Rätten till bistånd

Enligt 11 kap. 1 § SoL har den enskilde som inte själv kan tillgodose sina personliga behov och inte heller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till att få insatser av socialnämnden för dessa behov. Den enskilde ska tillförsäkras skäliga levnadsförhållanden genom insatserna.

I 11 kap. 2 § SoL framgår att socialnämnden inte får ta hänsyn till en persons ekonomiska förhållanden när nämnden prövar om den enskilde behöver insatser för att tillförsäkras skäliga levnadsförhållanden och behovet gäller sådana insatser där rätten att ta ut avgifter regleras i 32. kap SoL.

Enligt 11 kap. 4 § SoL får socialnämnden ge insatser för att tillgodose personliga behov utöver vad som följer av 1 § SoL om det finns skäl för det.

Förebyggande arbete

Enligt 6 kap. 6 § SoL ska socialnämnden arbeta för att förebygga och motverka skadligt bruk och beroende av alkohol, narkotika och andra beroendeframkallande medel samt spel om pengar.

Enligt 6 kap. 7 § SoL ska socialnämnden genom information till myndigheter, grupper och enskilda samt genom uppsökande verksamhet sprida kunskap om skadeverkningar av skadligt bruk och beroende och om de hjälpmöjligheter som finns.

Enligt 6 kap. 8 § SoL ska socialnämnden arbeta för att förebygga och motverka brottslighet.

Det finns upparbetade interna rutiner för hur socialsekreterare ska arbeta förebyggande. Till exempel om en enskild är aktuell för andra insatser så ska socialsekreterare informera om skadeverkningar som ett skadligt bruk och beroende kan ge, informera om de insatser som finns att söka både inom kommunen och regionen samt praktiskt hjälpa den enskilde vid behov.

Det finns vinster med att upptäcka och åtgärda skadligt bruk och beroende i ett tidigt skede. Screeningverktyg används regelbundet för att undersöka förekomster av skadligt bruk och beroende av alkohol, narkotika, läkemedel, andra berusningsmedel eller hasardspel.

Krav på överenskommelse med regionen om samverkan kring personer med skadligt bruk och beroende

Enligt 7 kap. 2 § SoL har kommunen skyldighet att ingå överenskommelse med regionen om samarbete kring personer med skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar. I överenskommelsen kan regleringar ingå av den gränsdragning mellan regionen och kommunens socialtjänst som finns, exempelvis vem som ska svara för vilka insatser i olika situationer.

Samtycke och undantag

SoL bygger på frivillighet och respekt för enskildas självbestämmande. Därför krävs samtycke för utredning, beslut om och genomförande av insatser. När behövligt samtycke inte finns så måste socialsekreteraren göra en riskbedömning och överväga om skäl finns att inleda utredning enligt 7 § LVM. Även om samtycke finns till utredning enligt 11 kap. § SoL så kan en utredning enligt 7 § LVM ändå behöva inledas.

LVM

Tvångsvård enligt LVM är en särskild skyddslagstiftning som endast blir aktuell när frivilliga insatser inte är tillräckliga och när förutsättningarna i 4 § LVM är uppfyllda. Enligt 2 § LVM ska vård i första hand ges i samförstånd med den enskilde enligt socialtjänstlagen, men vård kan beredas oberoende av samtycke när kriterierna i LVM är uppfyllda.

Om den enskilde inte vill medverka i behandling eller inte fullföljer planerad vård genomförs utredning som prövar om förutsättningarna för tvångsvård föreligger och personen kan omhändertas enligt LVM. För att en person ska omhändertas enligt LVM behöver generalindikationerna i lagtexten uppfyllas. Nedan följer generalindikationerna samt specialindikationerna i 4 § LVM:

> Tvångsvård skall beslutas om,
> 1. någon till följd av ett fortgående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel är i behov av vård för att komma ifrån sitt missbruk,
> 2. vårdbehovet inte kan tillgodoses enligt socialtjänstlagen (2025:400) eller på något annat sätt, och
> 3. han eller hon till följd av missbruket
> a) utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara,
> b) löper en uppenbar risk att förstöra sitt liv, eller
> c) kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller någon närstående

Innan vård enligt LVM bereds ska alla möjligheter till insatser som sker i samförstånd med den enskilde övervägas och konstateras otillräckliga. Beslut om vård enligt LVM kan meddelas oberoende av den enskildes samtycke om samtycket inte bedöms vara tillförlitligt, realistiskt, allvarligt menat eller tillräckligt långsiktigt.

Ett LVM-ärende kan aktualiseras genom en anmälan. Anmälan kan exempelvis inkomma muntligt på telefon eller vid besök eller genom brev, fax eller mejl. Polismyndigheten och regionen är enligt lag anmälningsskyldiga enligt 6 § LVM om de misstänker att en person kan vara i behov av vård enligt 4 § LVM. Anmälningar kan även inkomma från andra än de myndigheter som är anmälningsskyldiga enligt LVM, exempelvis från andra myndigheter.

Om beslut att en utredning ska inledas eller inte avgörs genom en förhandsbedömning. Om det redan från början står klart att socialnämnden inte kan eller bör vidta några åtgärder ska utredning inte inledas. Det är enligt 7 § LVM tillräckligt att det kan finnas skäl för tvångsvård för att nämnden ska ha skyldighet att inleda utredning. Det behöver alltså inte stå klart för nämnden att det finns förutsättningar för tvångsvård. Det är det som utredningen enligt LVM ska pröva. Om det däremot vid en första bedömning framkommer att det inte kan finnas förutsättningar för tvångsvård mot den enskildes vilja genomförs inte utredning enligt LVM.

Aktualisering av ärende

Ett ärende kan påbörjas eller aktualiseras genom ansökan eller på annat sätt. Exempel på andra sätt än ansökan är genom en anmälan, genom att regionen meddelar kommunen om inskrivning i slutenvård eller genom att nämnden och förvaltningen själva uppmärksammar att den enskilde har behov av eventuella insatser.

Observera att det vid vuxenärenden som gäller annat än skadligt bruk och beroende, exempelvis vid tydliga indikationer om behov av hjälp och stöd vid hemlöshet eller annan påtaglig social utsatthet, kan finnas en skyldighet att inleda en utredning enligt 14 kap. 2 § SoL även när det inte finns någon ansökan eller samtycke från den enskilde. Så kan vara fallet när socialtjänsten inte kunnat få kontakt med den enskilde efter anmälningar eller annan kännedom (se JO Dnr 1683–2017).

Oavsett hur socialnämnden och förvaltningen får kännedom om att den enskilde kan vara i behov av någon form av stöd, hjälp eller omsorg så ska ett ärende aktualiseras i verksamhetssystemet.

Enligt 14 kap. 2 § SoL ska socialnämnden genast inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. Aktualisering av ärende innebär dock inte alltid att en utredning kan inledas. För att en utredning ska kunna inledas krävs det normalt att den enskilde själv eller att någon som är behörig att företräda den enskilde samtycker till utredningen. Om en utredning ska inledas eller inte inledas (så kallad förhandsbedömning) beslutas enligt socialnämndens delegationsordning. Här ska gränsen mot LVM-utredningar enligt 7 § LVM observeras.

Om det beslutas att utredning inte ska inledas så ska beslutet dokumenteras och motiveras av socialsekreteraren i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter SOSFS 2014:5.

Inkomna anmälningar

Ett ärende kan aktualiseras genom bland annat en anmälan. Anmälan kan exempelvis inkomma muntligt på telefon, fysiskt besök, genom brev, fax eller mejl. Polismyndigheten och regionen är enligt lag anmälningsskyldiga enligt 6 § LVM om de misstänker att en person kan vara i behov av vård enligt 4 § LVM. Anmälningar kan även inkomma från andra än de myndigheter som är anmälningsskyldiga enligt LVM, exempelvis från andra myndigheter eller enskilda.

För att mer detaljerad information kring hur inkomna anmälningar ska hanteras se särskild rutin i kvalitetsledningssystemet.

Förhandsbedömning

Beslut om en utredning ska inledas eller inte avgörs genom en förhandsbedömning. Om det redan från början står klart att socialnämnden inte kan eller bör vidta några åtgärder ska utredning inte inledas. När det gäller vuxna kan en utredning enligt 14 kap. 2 § SoL inte inledas mot den enskildes vilja.

I SoL framkommer inga bestämmelser på hur lång tid en förhandsbedömning ska ta för vuxna personer men ur rättssäkerhetssynpunkt bör det ske skyndsamt. Lekebergs kommun har bedömt att en förhandsbedömning ska ske senast inom 14 dagar från att ärendet har aktualiserats. Vid behov av förlängd tid för förhandsbedömning ska samråd ske med teamledare samt dokumenteras i journal.

Bedömningen om utredning ska inledas ska utgå från inkommen anmälan, den enskildes situation samt dennes inställning. Utgångspunkten i bedömningen är vad som framkommit i den aktuella anmälan, eventuella tidigare anmälningar samt kännedom om personen det gäller. I förhandsbedömningen får socialnämnden enbart ta kontakt med den person som anmälan avser och inte inhämta uppgifter från andra personer eller myndigheter. Det finns dock en möjlighet att ta kontakt med anmälaren för att kontrollera att man har uppfattat uppgifterna i anmälan korrekt.

När det gäller utredning av behov av insatser enligt SoL kan nämnden inte inleda utredning om den enskilde inte vill ta emot insatser, eftersom insatser enligt SoL är frivilliga. Om vård enligt LVM eventuellt kan komma i fråga är nämnden däremot skyldig att inleda utredning, även om den enskilde motsätter sig det.

Mer information om förhandsbedömningar vad gäller skadligt bruk och beroende finns i Socialstyrelsens handbok om LVM.

Hantering av ansökningar

SoL ställer inga krav på att ansökan måste göras i viss form. Det innebär att en ansökan kan göras såväl muntligt som skriftligt. En muntlig ansökan ska nedtecknas och dateras. Vid enskilda kontakter med socialtjänsten ska den

formella ärendehanteringen inledas om det inte står klart för socialsekreteraren att enskild enbart efterfrågar information. Detta innebär att aktualisering ska göras när det inte står klart att enskild enbart efterfrågar information.

Har den enskilde gjort en ansökan i någon form så är det viktigt att påpeka att det av rättssäkerhetsskäl inte är godtagbart att hantera ansökan som en förhandsbedömning och att ärendet avslutas med att utredning inte inleds. Då någon, vilket inte behöver vara den enskilde själv, ansöker om bistånd ska en utredning alltid inledas utan dröjsmål. En ansökan om bistånd ska resultera i ett beslut som kan överklagas.

Det ska noggrant dokumenteras vad ansökan avser. Detta för att den enskilde ska kunna överklaga beslutet helt eller delvis. Skulle den enskilde på eget initiativ återkalla ansökan så ska ett formellt beslut tas om att ärendet avskrivs från vidare handläggning. Det ska dokumenteras på vilket sätt och när ansökan har återkallats.

Vid återkallelse av ansökan som gäller bistånd vid skadligt bruk och beroende ska det alltid göras en bedömning om skäl finns att inleda utredning enligt 7 § LVM. Bedömning behöver inte göras om en sådan utredning redan inletts. Bedömningen ska dokumenteras i både SoL-utredningen samt LVM-utredningen.

Utredning och behovsbedömning

Socialsekreteraren ska utreda den enskildes behov. Av utredningen ska framgå vad den enskilde ansöker om samt dennes behov och egen uppfattning om behoven och hur dessa ska tillgodoses. Utredningens omfattning kan variera beroende på den enskildes behov och vilken hjälp som efterfrågas. Utredningen ska vara tillräckligt omfattande för att ge ett tillfredsställande underlag för beslut, men får inte innehålla andra uppgifter än vad som är nödvändigt för utredningens syfte. Utredning ska genomföras tillsammans med den enskilde. Utredningsdokumentet (beslutsunderlaget) ska även omfatta mål för de insatser som föreslås.

En utredning består av en kartläggning av den enskildes hälsa, sociala situation, utbildningsnivå, arbetslivserfarenheter, ekonomiska situation, skadligt bruk och beroende, kriminalitet eller annan problematik samt en bedömning av enskildes behov samt förslag till individuellt anpassade insatser. Även den enskildes egen inställning till hjälp och stöd tas upp under utredningen. Alla utredningar omfattas även av standardiserade frågor om våld i nära relation i enlighet med FREDA-kortfrågor.

Den information som ligger till grund för utredningen kan inhämtas direkt från den enskilde, från tidigare dokumentation, genom samtal samt genom strukturerade intervjuer och bedömningsinstrument. Som ytterligare komplement kan kontroll av kemiska substanser i kroppen ske genom exempelvis urinprover och salivprover. Observera vikten av att sådana prover enbart får göras efter ett informerat, reellt och dokumenterat samtycke från den enskilde. I annat fall kan proverna strida mot grundlagens skydd för personlig integritet och skydd mot kroppsliga ingrepp.

Efter samtycke från den enskilde kan information även inhämtas från anhöriga eller andra myndigheter.

Skulle utredningen bedrivas enlig 7 § LVM behövs dock inte samtycke för inhämtande av information från utomstående. Se närmare om utredning enligt 7 § LVM i Socialstyrelsens handbok om LVM.

Det finns ingen närmare reglering av hur utredningen enligt 14 kap. 2 § SoL ska genomföras eller vilka närmare utredningsåtgärder som ska ingå. Däremot finns det krav på vad dokumentationen av utredningen och beslutsunderlaget i ärendet ska innehålla (se SOSFS 2014:5).

Det finns inte heller någon reglering av hur lång tid en utredning enligt 14 kap. 2 § SoL får ta när det gäller vuxna personer. Ett allmänt krav enligt 9 § FL är att handläggningen ska vara så snabb, enkel och kostnadseffektiv som möjligt utan att rättssäkerhet eftersätts. Dock eftersträvar förvaltningen att en utredning max pågå under fyra månader, vid behov av förlängd utredningstid ska samråd göras med teamledare.

För LVM utredningar tillkommer enligt 37 § LVM ett särskilt krav på skyndsam handläggning.

För närmare information om vad som gäller för utredningar enlig LVM, se Socialstyrelsens handbok om LVM.

Bedömningsinstrument

ASI (Addiction Severity Index)

ASI syftar till att kartlägga skadligt bruk och beroende såväl som andra områden i den enskildes liv för att kunna se vilket vårdbehov den enskilde har samt vilket vårdalternativ som är bäst lämpad. ASI-intervju ska i största möjliga mån genomföras på alla personer som ansöker om vård och behandling på institution. Det kan ibland vara svårt att genomföra en ASI–intervju helt eller delvis på grund av den enskildes tillstånd. De områden som i ett sådant fall ska prioriteras är alkohol- och narkotikaanvändning, kriminalitet samt psykisk hälsa. ASI kan även genomföras vid skadligt bruk och beroende av hasardspel.

Barnperspektivet

Enligt 3 kap. 1 § SoL ska vid alla åtgärder som rör barn i första hand det som bedöms vara barnets bästa beaktas. Detta gäller även åtgärder i vuxenärenden som berör barn. Att barnperspektiv beaktas i vuxenärenden innebär emellertid inte att vuxenenheten behöver svara för eventuellt stöd till exempelvis barn till föräldrar med skadligt bruk och beroende.

Vid till exempel beslut och genomförande av insatser till vuxna kan barn i familjen påverkas. Hänsyn ska då tas till hur beslutet och genomförandet påverkar barnen. Exempelvis kan det övervägas att ge annan typ av hjälp för barnet som är riktad mot den målgruppen. Även vid genomförandet av insatser kan hänsyn tas till familjens och barnens situation.

Enskildas medverkan i utredningen

I första hand åligger det den enskilde att själv lämna de uppgifter som behövs för utredningen. Detta innebär att den enskilde måste vara beredd på att kunna styrka viktiga uppgifter eller att medverka i utredningen på ett sådant sätt att socialnämnden kan bedöma den enskildes vårdbehov. Det kan exempelvis vara nödvändigt att den enskilde medverkar i en ASI-intervju. I vissa fall kan uppgifter behöva hämtas in från andra. Det kan exempelvis finnas behov av uppgifter från regionen om enskildas sjukdom och hälsotillstånd.

Den enskilde får själv väga för- och nackdelar med att tillåta att nämnden hämtar in uppgifter från andra. Detta gäller behövliga underlag för att kunna bedöma rätten till sökt insats. Inhämtandet av uppgifterna förutsätter ett samtycke från den enskilde. Det är viktigt att samtycket är så preciserat som möjligt för att undvika oklarheter gällande vad den enskilde har gett tillåtelse till. Ett samtycke kan lämnas både skriftligt och muntligt och ska vara daterat.

Den enskilde ska upplysas om vilka konsekvenser det kan få om hon eller han inte medverkar i utredningen på sådant sätt som socialsekreteraren bedömer som nödvändigt för att utreda behoven. Om den enskilde inte medverkar på ett sådant sätt att utredningen kan bedrivas eller att underlag saknas kan ansökan avslås helt eller delvis.

Handläggningstider

Varje ärende ska handläggas så snabbt och enkelt som är möjligt för enskilds rättssäkerhet. Det finns inga lagstadgade bestämmelser om hur lång tid som handläggning av ett vuxenärende får ta. Detta beror på ärendets karaktär. Att det saknas sådana författningsbestämmelser hindrar dock inte den ansvariga nämnden från att själv ange vad som kan anses vara rimlig handläggningstid. I Lekebergs kommun bedöms 4 månader vara en rimlig utredningstid. I de ärenden där utredningstiden kommer att förlängas behövs samråd med enhetschef om förlängd utredningstid. Det är viktigt att dokumentera skälen till den förlängda utredningstiden.

Insatser under utredningstiden

Om det framkommer att den enskilde är i behov av insatser i väntan på beslut, kan den enskilde beviljas insatser under pågående utredning.

Kommunikation

En myndighets kommunikationsskyldighet regleras i 25 § FL.

Innan en myndighet fattar ett beslut i ett ärende ska den kommunicera den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet (kommunikation).

Kommunikation behöver inte ske när det är uppenbart obehövligt då den enskilde får helt bifall på sin ansökning både till innehåll och omfattning. Det är även uppenbart obehövligt att kommunicera sådana underlag och handlingar som har lämnats in i ärendet av den enskilde själv.

Enskilds rätt till muntligt företräde

Vid kommunikation i enskilda ärenden enligt FL ska den enskilde även informeras om sin möjlighet att få muntligt företräde för att exempelvis framföra synpunkter inför nämnden innan ett beslut fattas. Enskild har rätt till företräde inför nämnden om beslut fattas av nämnden i sin helhet, inför utskottet om beslut fattas av utskottet och inför socialsekreterare om beslut fattas på delegation.

Beslut

Ett beslut kan vara gynnande i sin helhet, ett delvis avslag eller ett helt avslag. Beslutet ska alltid formuleras på ett enkelt sätt så att den enskilde kan förstå innebörden av beslutet. I beslutet ska alltid framgå följande:

Vid muntligt beslut:

- Dagen för beslutet (beslutsdatum)
- Vad beslutet innehåller
- Vad den enskildes ansökan eller begäran avser
- Vilka insatser som har beviljats eller avslagits helt eller delvis
- Beslutet är tidsbegränsat och förenat med förbehåll (exempelvis omprövnings- eller ändringsförbehåll)
- Vem (namn samt befattning eller titel) eller vilka (vilken nämnd) som har fattat beslutet
- Lagrum som ligger till grund för beslutet
- Vilka skäl som ligger till grund för beslutet

Vid skriftligt beslut:

- Dagen för beslutet (beslutsdatum)
- Vad beslutet innehåller
- Vad den enskildes ansökan eller begäran avser
- Vilka insatser som har beviljats eller avslagits helt eller delvis
- Beslutet ska vara tidsbegränsat och förenat med förbehåll (exempelvis omprövnings- eller ändringsförbehåll)
- Vem (namn samt befattning eller titel) eller vilka (vilken nämnd) som har fattat beslutet
- Vem eller vilka som har kommunicerats beslutet
- Vem eller vilka som har medverkat i utredningen
- Lagrum som ligger till grund för beslutet
- Vilka skäl som ligger till grund för beslutet
- Uppgift om beslutsfattarens befattning eller titel

Bifallsbeslut

Samtliga beslut ska vara tidsbegränsade och beslutsmeddelande skickas till den enskilde. Gynnande biståndsbeslut enligt 11 kap. 1 § SoL kan endast omprövas om förutsättningarna för ändring av beslut enligt 37 § andra stycket FL är uppfyllda. Se 33 § FL för vägledning om underrättelse om innehåll i beslut.

Avslagsbeslut

Vid avslagsbeslut ska beslutsmeddelande och överklagandehänvisning skickas till den enskilde. Biståndsbeslut enligt 11 kap. 1 § SoL kan överklagas. Vid särskilda ärenden ska beslutsmeddelanden överklagandehänvisning meddelas den enskilde via rekommenderat brev. Se 33 § FL för vägledning om underrättelse om innehåll i beslut och hur ett överklagande går till.

Avsluta utredning utan insats

Om bedömning görs att avsluta utredning utan insats är det av vikt att detta tydligt dokumenteras i utredningen. En bedömning ska också göras om det föreligger kriterier för att inleda utredning enligt 7§ LVM. Det kan handla om att den enskilde inte har medverkat till utredningen eller väljer att återta ansökan men att det från socialtjänsten sida fortfarande föreligger en oro. En sådan bedömning behöver dock inte göras om en LVM utredning redan har inletts.

Krav på att slutföra utredning vid flytt till annan kommun

Enligt 29 kap. 9 § SoL ska kommunen slutföra inledd utredning som avser vård och behandling för den enskilde, även om den enskilde har bytt vistelsekommun. Den nya vistelsekommunen är skyldig att bistå i utredningen om ärendet inte har överflyttats till den nya kommunen.

Uppföljning av insatser

Ett beslut om bistånd enligt SoL innebär inte någon garanti för att insatsen genomförs i enlighet med beslutet. Det är därför viktigt för den enskildes rättssäkerhet att insatsen följs upp så länge den pågår för att säkerställa att den enskilde får den vård som den behöver. Uppföljningen ska ske på ett planlagt sätt och ska bland annat omfatta samtal med den enskilde och uppgifter från de som utför insatsen. Socialsekreterare ska, som myndighetsutövare, ses både som företrädare för nämnden och som bevakare av den enskildes rätt till bistånd i enlighet med beslutet. Uppföljningen syftar till att den beslutande nämnden i enlighet med krav i SoL säkerställer att den enskilde får beviljade biståndsinsatser med god kvalitet och att insatserna ger en skälig levnadsnivå.

Alla biståndsbeslut ska följas upp regelbundet. Socialsekreteraren har ansvar för att följa upp hur beviljade insatser utförs och att dessa tillgodoser den enskildes behov. För personer med omfattande hjälpbehov, som bedöms som föränderliga, ska normalt en uppföljning göras en gång per månad. Ett viktigt redskap för uppföljningen är den genomförandeplan som utföraren ska upprätta i samråd med den enskilde.

Vid en uppföljning kan det framkomma förändrade hjälpbehov eller förändrade förhållanden i övrigt. Information om förändrade hjälpbehov eller övriga förändringar kan även komma till verksamhetens kännedom utan uppföljning.

Vid förändrade hjälpbehov eller vid förändrade förhållanden i övrigt ska en uppföljning alltid ske. Vid behov ska tidigare biståndsbeslut ändras eller omprövas.

Om socialsekreteraren i sin uppföljning bedömer att det finns briser i utförandet så ska iakttagna brister dokumenteras som en del av uppföljningsdokumentationen enligt SOSFS 2014:5. Åtgärder som socialsekreteraren kan vidta i sådana fall är att antingen förtydliga beslutet eller den skriftliga beställningen eller att lämna en lex Sarah rapport med anledning av bristerna.

Socialsekreteraren har däremot ingen möjlighet och ska inte heller anvisa för utförarpersonalen hur insatserna ska utföras. Att arbetsleda utförarpersonal ankommer i stället på ansvarig arbetsledare/teamledare.

För närmare information om vad som gäller för uppföljning av LVM-vård, se Socialstyrelsens handbok om LVM.

Ny prövning och omprövning

När ett tidsbegränsat beslut löper ut så är det fråga om en ny prövning på samma sätt som gäller om den enskilde ansöker om insatser för första gången. Den enskilde och i förekommande fall den enskildes legala företrädare får då ansöka om fortsatt bistånd och prövningen sker på samma sätt som vid en ny ansökan. I praktiken kan utredningen i många fall begränsas till om behov av fortsatt bistånd finns eller om det finns anledning till att bevilja annan eller mer omfattande hjälp, eller annat stöd.

Omprövning är däremot något helt annat. Omprövning innebär att kommunen ändrar i ett pågående beslut som ännu inte löpt ut (tidsbegränsat beslut) eller i ett beslut som gäller tills vidare (tillsvidare beslut). En omprövning eller ändring av ett gynnande och ännu giltigt beslut kan bara ske efter medgivande eller samtycke från den enskilde eller om grund för ändringen finns i 37 § andra stycket FL.

För vägledning, se 37 – 38 §§ FL.

Överklagande av beslut

Beslut enligt 11 kap. 1 § SoL kan överklagas till förvaltningsrätt i enlighet med 35 kap. 1 § SoL. För beslut som kan överklagas till förvaltningsrätt ska alltid skriftlig överklagandehänvisning lämnas till den som har rätt att överklaga, det vill säga den enskilde eller i förekommande fall enskilds legala företrädare. När det gäller laglighetsprövning sker det i enlighet med 14 kap. 10 § SoL och 13 § KL.

Tillvägagångssätt vid överklagande

Den enskilde och i förekommande fall den enskildes legala företrädare ska alltid informeras om möjligheten att överklaga avslagsbeslut enligt FL. I beslutet ska det finnas information om hur den enskilde kan överklaga beslutet, och när ett

eventuell överklagande senast ska inkomma till social- och arbetsmarknadsförvaltningen, se 33 § FL.

Beslut enligt 11 kap. 1 § SoL kan överklagas både vad gäller insats och omfattning. Beslutet ska överklagas skriftligt. I överklagandet anges vilket beslut som överklagas och vilken ändring som önskas. Vid behov ska socialsekreteraren hjälpa den enskilde med överklagandet. Det är den sökande själv eller dennes ombud som står för innehållet och som undertecknar överklagandet.

Överklagandet ska ställas till förvaltningsrätten men lämnas till Socialnämnden och ska ha inkommit till nämnden inom tre veckor från den dag sökanden fick del av beslutet (44 § FL). Den socialsekreterare som fattat det överklagade beslutet ska göra en skyndsam prövning om ärendet ska omprövas.

Skäl till omprövning kan exempelvis vara uppenbara fel eller att det framkommit nya förändrade förhållanden som varit okända vid beslutsfattandet. Om nämnden ändrar beslutet helt eller delvis som den enskilde vill så ska det nya beslutet meddelas den enskilde och snarast verkställas.

Oavsett om beslutet ändras som den enskilde vill eller inte ska både det ursprungliga beslutet och det nya beslutet (om ett sådant har fattats) skickas in till förvaltningsrätten. Till och med om nämnden ändrar beslutet helt enligt den enskildes önskemål ska båda besluten skickas till förvaltningsrätten. Det är sedan förvaltningsrätten som kontrollerar om kommunen verkligen har ändrat beslutet helt i enlighet med överklagandet eller om det finns något kvar att pröva. Se 46 § FL.

Här bör observeras att nämnden inte kan ompröva och ändra ett överklagat beslut efter att överklagandet och övriga handlingar i ärendet har skickats till förvaltningsrätten. Skulle nämnden då konstatera att grund finns för att ge den enskilde tillmötes så får nämnden i stället skriva till förvaltningsrätten att man medger överklagandet helt eller delvis. Förvaltningsrätten fattar då beslut i ärendet.

Rättelse av skrivfel och liknande

Enligt 36§ FL får en myndighet som meddelat ett beslut rätta en uppenbar felaktighet i beslutet till följd av skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende. Felet ska vara uppenbart, exempelvis en uppenbart fel summering eller att man har uppenbart har tappat ett ord i beslutsmeningen.

4. Uppsökande verksamhet

Enligt 6 kap. 3 § SoL ska socialnämnden genom uppsökande arbete och på annat sätt bidra till att skapa förutsättningar för goda livsförhållanden. Socialnämnden ska i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och vilka insatser den kan erbjuda. När det är lämpligt ska nämnden samverka med andra samhällsorgan och med enskilda organisationer.

Förvaltningen ska i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp. Den uppsökande verksamheten ska

utformas så att den personliga integriteten inte äventyras. Hänsynen till integriteten kan medföra att nämnden och förvaltningen får avstå från att lämna hjälp om den enskilde avböjer ett sådant erbjudande. Om enskilda som getts information, och som tydligt är i behov av hjälp, inte ansöker om insatser så innebär det uppsökande ansvaret att förvaltningen ändå kan behöva bedriva individuell uppsökande verksamhet.

Även om enskilda motsätter sig utredning, stöd och insatser så innebär det uppsökande ansvaret i praktiken att förvaltningen kan ha en skyldighet att regelbundet hålla kontakt med enskilda som tydligt är i behov av hjälp för att motivera dem att ta emot stöd och insatser. Det uppsökande och yttersta ansvaret som åligger socialnämnden kan i vissa situationer innebära att utredning kan inledas utan ansökan och utan samtycke.

Uppsökande verksamhet i Lekebergs kommun kan exempelvis göras genom att uppsöka riskmiljöer och särskilda platser i kommunen där många personer vistas. Syftet med uppsökande arbetet är att nå personer som kan vara i behov av stöd av socialtjänsten.

5 Icke behovsprövade insatser

I Lekebergs kommun finns det möjlighet att få vissa insatser för vuxna utan föregående utredning och biståndsbeslut.

Råd- och stöd

Syftet är att erbjuda ett tidigt, tillgängligt och förebyggande stöd till personer med begynnande eller pågående problem kopplat till substansbruk. Syftet är att stärka individens egna resurser, motivera till förändring och vid behov lotsa vidare till andra insatser inom kommunen eller hälso- och sjukvården. Insatsen ges av socialförvaltningens öppenvård. Den består av kortvariga samtal med stödjande och motiverande innehåll. Fokus ligger på att skapa en trygg kontaktväg, stärka individens egna resurser och öka motivationen till förändring. Samtalen kan vid behov innehålla återfallspreventiva inslag, exempelvis arbete med riskfaktorer och hantering av återfallstankar, utan att insatsen får behandlande karaktär. Samtalen utformas utifrån individens behov och ges på frivillig grund. Samtalen ges vid ett eller flera tillfällen. Insatsen ges inom ramen för vad som bedöms som begränsad omfattning enligt 11 kap. 5 § SoL (2025:000).

Stödtelefon

Föräldrar, personer som är utsatta för våld i nära relation, personer som utövar våld, personer med skadligt bruk eller beroende, samt ungdomar från 15 år. Insatsen riktar sig till personer som har behov av stöd men som inte önskar eller har möjlighet att delta i fysiska samtal, och/eller som vill vara anonyma. Syftet är att erbjuda ett tidigt, lättillgängligt och förebyggande stöd som kan bidra till att minska oro, klargöra tankar eller underlätta kontakt med vidare hjälp vid behov. Insatsen ges av socialförvaltningens öppenvård. Samtalen sker via telefon och är kortvariga, med fokus på stöd i aktuella frågor eller situationer som individen själv lyfter. Samtalen kan också fungera som en första kontakt med socialtjänsten. Samtalen är frivilliga och utformas utifrån individens behov. Samtalen ges vid ett eller flera tillfällen. Insatsen ges inom ramen för vad som bedöms som begränsad omfattning enligt 11 kap. 5 § SoL (2025:000).

Anhörigstöd

Anhöriga vuxna till personer i beroendeproblematik. Den anhörige kan bo i Lekebergs kommun eller vara anhörig till en person som bor i Lekebergs kommun. Syftet är att ge den anhörige stöd för att klara den belastning som det är att vara anhörig till person med skadligt bruk och beroende. Att verka för att den anhörige stärker sin förmåga att inte vara aktivt ”medberoende” eller ”möjliggörare” i sin relation till den med ett riskbruk/beroende. Att ge den anhörige kunskap om beroendesjukdomen. Att ge den anhörige information om stöd i valfri självhjälpsgrupp för egen del samt för den med ett riskbruk eller beroende. Att i samverkan med andra eventuella utförare inom kommunen bidra till förbättrade relationer inom ett nätverk, exempelvis inom en familj. Insatsen innehåller enskilda samtal med behandlare på öppenvården.

6. Avgifter

Kommunens möjligheter att ta ut avgifter regleras i 32 kap. SoL. Av bestämmelserna framgår att kommun inte får ta ut några avgifter för stöd- och hjälpinsatser som är av behandlingskaraktär. Kommunen får dock ta ut ersättning för uppehället av den som på grund av skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika eller andra beroendeframkallande medel får vård eller behandling i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem. Regeringen meddelar föreskrifter om den högsta ersättning som får tas ut för varje dag vid sådana vistelser (se 6 kap. 1 § socialtjänstförordningen). Egenavgiften i Lekebergs kommun regleras av aktuell avgift som föreskrifterna i socialtjänstförordningen uppger. Avgiftsbesluten kan överklagas till förvaltningsrätten.

Av beslut om bistånd i form av placering av vuxna på ett HVB, i ett stödboende eller familjehem ska framgå vilken egenavgift som den enskilde ska betala.

7. Överlämnande av uppdrag till utförare

Uppdrag (beställning) till en utförare ska dokumenteras och innehålla uppgifter om den enskildes namn, personnummer och kontaktuppgifter.

Om den enskilde saknar svenskt personnummer, ska personakten i stället innehålla födelsedata, samordningsnummer eller andra uppgifter som gör det möjligt att dokumentera uppgifter om den enskilde utan risk för att denne förväxlas med någon annan person.

Vidare ska beställningen innehålla uppgifter om:

- enskilds behov av tolk och i så fall vilket språk,
- behov av kommunikationsstöd,
- förordnande av god man eller förvaltare enligt 11 kap. föräldrabalken med uppgifter om vem som har förordnats, för vilket eller vilka uppdrag samt kontaktuppgifter, och
- om den enskilde har skyddade personuppgifter genom sekretessmarkering i folkbokföringen enligt 22 kap. 1 § OSL eller beslut om kvarskrivning enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

Beställningen ska också innehålla uppgifter om:

- vilken bedömning som har gjorts av den enskildes behov,
- vad som ingår i uppdraget,
- vilket eller vilka mål som gäller för insatsen,
- former för uppföljning i det enskilda fallet,
- vilken information som efter en prövning enligt bestämmelserna i OSL eller 15 kap. 1 § SoL ska återföras till nämnden i samband med att insatsen avslutas, och namn och kontaktuppgifter till ansvarig socialsekreterare hos nämnden.

Dokumentation och information till ansvarig enhetschef sker genom att socialsekreteraren lägger en beställning av insatsen i verksamhetssystemet.

Icke verkställda beslut

Nämnden ska verkställa insatsbesluten omgående. Icke verkställda beslut enligt SoL rapporteras till Inspektionen för vård och omsorg (IVO). I vissa fall kan förvaltningsdomstol utdöma särskild avgift då beslutet inte har verkställts inom tre månader efter att beslutet tagits. Särskilda avgifter regleras i 34 kap. 5 § SoL.

Om det inte går att verkställa ett beslut omedelbart är det viktigt att socialsekreteraren håller fortsatt kontakt med den enskilde för att bevaka den enskildes situation till dess att beslutet verkställs. En sådan situation kan exempelvis innebära att det i väntan på exempelvis plats på HVB eller behandlingshem kan bli aktuellt att bevilja öppenvårdsinsatser eller utökade öppenvårdssinsatser.

Samordnad Individuell Plan (SIP)

Samordnad individuell plan (SIP) vid behov av insatser från både region och kommun. Motsvarande bestämmelse finns även i 16 kap. 4 § HSL. Planen är viktig vid rehabiliteringsinsatser för personer i skadligt bruk och beroende, för att bland annat avgöra ansvarsfördelningen och samordna insatser vid exempelvis samsjuklighet. Det kan även vara aktuellt vid placeringar på HVB, där kommunen inte har något hälso- och sjukvårdsansvar.

Behovet av SIP kan uppmärksammas av antingen kommunal socialtjänst, kommunal verksamhet enligt LSS eller regionen. Den huvudman som uppmärksammar behov av SIP tar initiativ till att en SIP ska upprättas. Den andra huvudmannen är enligt bestämmelsen skyldig att delta i upprättandet av planen. Det räcker att en av huvudmännen gör bedömningen om behov av SIP för att skyldigheten ska inträda för båda.

Planen ska upprättas tillsammans med den enskilde. Närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet med planen, om det är lämpligt och den enskilde inte motsätter sig det.

Bestämmelsen anger at det av planen (SIP) ska framgå:

vilka insatser som behövs,

vilka insatser som respektive huvudman ska svara för,

vilka åtgärder som vidtas av någon annan än regionen eller kommunen, och

vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen.

Det bör observeras att den kommunala skolan kan både delta i SIP och göras till jämbördig partner i regionala SIP överenskommelser. Även andra huvudmän och aktörer, såsom Arbetsförmedlingen och AME, kan inkluderas i en SIP.

Den enskilde ska alltid få en utskrift av planeringsdokumentet. Samordnaren ansvarar för uppföljning av den samordnade individuella planen, och är den som kallar till eventuella fortsatta möten. Alla verksamheter och huvudmän inom socialtjänsten och regionen kan kalla till en SIP och är skyldiga att göra det när det finns samordningsbehov och då den enskilde har gett samtycke till det.

8. Yttrande gällande skadligt bruk och beroende till annan myndighet

Yttrande till Transportstyrelsen

Frågor om körkort regleras i körkortslagen (1998:488) samt i körkortsförordningen (1998:980). Transportstyrelsen handlägger ansökningar om körkortstillstånd. Enligt 3 kap. 8 § körkortsförordningen får Transportstyrelsen vid handläggning av en ansökan om körkortstillstånd eller förhandsbesked begära in yttrande av polismyndighet, kriminalvård, socialnämnd eller någon annan myndighet som är av betydelse i ärendet.

Att lämna ett körkortsyttrande innebär att lämna de uppgifterna eller svara på de frågor som anges i begäran om yttrande från Transportstyrelsen. Yttrandets omfattning är inte reglerat. Socialsekreterare ska inte göra någon bedömning av den enskildes lämplighet att inneha körkort utan ska enbart dokumentera de uppgifter som efterfrågas av Transportstyrelsen samt det som kommit fram vid besök eller i kontakt med den enskilde.

När underlaget är insamlat och yttrandet färdigställt ska kommunikation ske med den enskilde. Den enskilde kan då lämna synpunkter på uppgifter i yttrandet innan det skickas till Transportstyrelsen. Den enskilde har även möjlighet att lämna referenser som har kännedom om personens nykterhetsförhållanden. Om den enskilde inte kan eller vill lämna några referenser ska det tydligt dokumenteras i yttrandet.

Yttrande i samband med överlämnande till LVM-vård

Om en person har begått brott och samtidigt kan antas bli föremål för vård enligt LVM så kan tingsrätten enligt 31 kap. 2 § brottsbalken (BrB) överlämna åt socialnämnden att ordna med behövlig vård. Om personen redan befinner sig i LVM-vård kan rätten besluta om att denna vård ska fortsätta och överlåta ansvaret för fortsatt vård till Statens institutionsstyrelse (SiS). Det gäller enbart för brott där straffpåföljden är mindre än ett år. Innan rätten beslutar om överlämnande ska socialnämnden eller SiS höras.

När begäran om yttrande från tingsrätten inkommer sker en aktualisering i verksamhetssystemet och utredning enligt 14 kap. 2 § SoL inleds. Utredningen syftar till att ta fram ett underlag till grund för yttrandet. Utredningen och ärendet avslutas i samband med att yttrandet lämnas in till tingsrätten.

Yttrande i samband med åtalsprövning

Om en person som är dömd till vård enligt LVM och misstänks för brott som begåtts innan vården påbörjades eller under vårdtiden ska åklagaren enligt 46 § LVM pröva om åtal ska väckas. Förutsättning för åklagarens prövning är att förutsättning är om påföljden för det misstänkta brottet är mindre än ett år. SiS ska höras i frågan och socialnämnden ska höras om LVM-vården har upphört. När begäran om yttrande från åklagaren inkommer sker en aktualisering i verksamhetssystemet och utredning enligt 14 kap. 2 § SoL inleds. Utredningen syftar till att ta fram ett underlag till grund för yttrandet. Utredningen och ärendet avslutas i samband med att yttrandet lämnas in till tingsrätten.

9. Lagen om omhändertagande av berusade personer m.m.

Enligt lagen om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB) får den som anträffas så pass berusad av alkoholdrycker eller annat berusningsmedel att hon eller han inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller annan omhändertas av polisman. Även ordningsvakt kan göra ett omhändertagande enligt LOB, om inte annat framgår av ordningsvaktens förordnande. Personen ska i sådant fall skyndsamt överlämnas till polisman.

Polisen underrättar vanligtvis socialtjänsten om LOB. Inkommen underrättelse från polisen att en person omhändertagits enligt LOB ska hanteras enligt gällande rutin som finns i IFO Kvalitetsledningssystem.

10. Samverkan mot alkohol och droger i trafiken (SMADIT)

SMADIT är ett samarbete mellan polismyndigheten, sjukvården och kommunerna för att förebygga alkohol och narkotika i trafiken. När någon rapporteras för rattfylleri (på grund av såväl alkohol som droger) i Polismyndighetens, Tullverkets eller Kustbevakningens kontroller, ska de erbjudas samtal med socialtjänsten i sin hemkommun. När det inkommer en SMADIT-blankett från exempelvis Polismyndigheten att en person önskar kontakt med socialtjänsten ska kontakt ske så snabbt som möjligt för att erbjuda den enskilde en tid för ett möte. Om den enskilde inte kommer på besöket alternativt inte inkommer med någon ansökan och skäl för LVM inte föreligger, fattas beslut om att inte inleda utredning enligt 14 kap. 2 § SoL. Samråd sker alltid med teamledare.